

Szoboszlai Beáta

Budapesti Corvinus Egyetem

„Elég az emancipációból!”

Feminizmus és a gender-kérdés a nyomtatott médiában:

Sajtótermékek elemzése és értékelése¹

Bevezetés

Vajon mi annak az oka, hogy a média bizonyos témákat kerül megjelenéseiben? Vajon íratlan szabályok, esetleg önkényes írói szelekció vagy talán a politikai akarat az oka annak, hogy például a feminizmust semmilyen kontextusban sem szeretik használni az újságírók cikkeikben? Abban az esetben pedig, ha mégis szóba kerül, leginkább negatív vonzattal és szenzációhajhász hírek keretében jelenik meg a fogalom. Nincs ez másként a gender kifejezéssel sem. A két fogalom legtöbbször összemosódik a közvélemény számára. A gender-kérdés a feminizmus folyamatos kikristályosodása során fogalmazódott meg, amikor is a társadalmi nemet külön választották a biológiai nemtől. A gender-megközelítés a nők mellett magában foglalja a férfiakkal kapcsolatos kérdéseket is – amit szintén előszeretettel hallgatnak el az újságcikkek. Az itt közölt, tartalomellenzésre épülő kutatás azt vizsgálja, hogy a 21. század kezdetén milyen a nyomtatott média hozzáállása hazánkban a nőmozgalmakhoz a három legolvasottabb magyar napilapban (*Népszabadság*, *Magyar Nemzet*, *Metropol*). A választott időszak: 2009-2010.

Mi is az, amit képviselnek a feministák? Mi az, amit az utókorra szeretnének hagyni? A különböző irányzatok képviselőinél a végcél eszköztára más és más. Az aktivistáknak minden bizonnyal, megvan a saját, személyre szabott feminizmusuk, melyet egy szimpatikus vagy éppen mainstreaming irányzatból alakítanak ki, és ezt a szemléletmódot követi az

¹ Az itt megjelenő tanulmány és kutatási anyag az összes táblázattal együtt szakdolgozatom átdolgozott formája: Szoboszlai, Beáta (2011). *Feminizmus(ok): A feminizmus és a gender-kérdés a nyomtatott médiában*. Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Társadalompolitika Intézet. Konzulens: Dr. Nagy Beáta

irányzatok kialakulásának folyamata is. „Feministának vallom magam, és úgy gondolom, van egy saját, személyre szóló feminizmusom, amely folyamatosan sokfajta gondolatnak az ötvöződéséből alakult ki.”²

Hipotézis

Az államszocializmus időszaka alatt szigorúan szűrték azokat a híreket és információkat, amelyek eljutottak a „média” által a köztudatba. Így volt ez a feminista mozgalmakkal és a feminizmus gondolatvilágával kapcsolatban is. Az államszocializmusnak megvolt a maga „ál”feminizmusa. A rendszerváltás után hatalmas mennyiségben tódultak be a különféle, eddig nem ismert elméletek és gyakorlatok nyugat felől, de nem mindenre volt felkészülve Magyarország. A konzervatív szerepfelfogású és a hagyományokhoz ragaszkodó magyar nők és férfiak számára elképzelhetetlen volt a feminizmus céljaival és eszközeivel való azonosulás. Nemcsak a közgondolkodás, hanem a gazdaság és a politika területén is jobb kerülni a feminizmus kifejezést, vagy bármilyen különbségtételt a nők és férfiak között. „A probléma közvéleménybe való tudatosításának folyamata során meghatározó pontokon stratégiai döntéseket hoztak annak érdekében, hogy a feminista jellegű a lehető legkevésbé hangsúlyozzák, és hogy tartózkodjanak attól, hogy a családon belüli erőszakot feminista üggyé tegyék, mivel a közvélemény gyakran negatívan viszonyult az ilyen érvekhez.” (Sáfrányt idézi Krizsán et al., 2006, 164.). „A civil szervezetek arra számítanak, hogy a nem szempontjából közömbös megfogalmazás könnyebben felkerül a politikai napirendre.” (Sáfrányt idézi Krizsán et al., 2006, 173.). Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy abban az esetben, ha valamivel kapcsolatban erősíteni szeretnénk az ellenszenvet és a negatív hozzáállást, ott nyugodtan használhatjuk a feminista kifejezést. A tanulmány végigköveti azoknak a titkárságoknak, tanácsoknak, igazgatóságoknak a működését és sorsát, amelyek felelősek voltak a nemek egyenlőségért. Megfigyelhető, hogy mikor a konzervatívabb ideológiákkal azonosuló, inkább a jobb oldalhoz húzó pártok kerülnek hatalomra, akkor a nemek közötti esélybeli különbségek háttérbe szorulnak, és inkább mint egy része az esélyegyenlőtlenségeknek van jelen a közpolitikában. Erre alapozva feltételezem, hogy a baloldali sajtóban (Népszabadság) jobban elfogadott a női mozgalmakról való tájékoztatása szemben a jobboldali sajtóval (Magyar Nemzet).

² (Bullain Nildat idézi Hadas, 1994: 58).

Magyarországi helyzet

A Világ gazdasági Fórum gender listáján (Global Gender Gap) Magyarország helyezése az elmúlt négy évben romlott³. Míg 2006-ban a 134 országból 55. volt Magyarország, 2009-ben már csak a 65. helyezést sikerült elérni. 2009-ben olyan országok előztek meg minket, mint például Üzbegisztán, Uruguay vagy Kazahsztán. A 2010-es évben még hátrébb került hazánk ami feltehetőleg a nők politikai hatalomból való kiszorulásának is köszönhető. Míg 2009-ben 21%-ban voltak női miniszterek, 2010-ben ez az arány 0%-ra csökkent.

Világ gazdasági Fórum gender listáján Magyarország helyezése⁴

<i>Év</i>	<i>Összes ország</i>	<i>Magyarország helyezése</i>
2010	134	79
2009	134	65
2008	130	60
2007	130	61
2006	130	55

A Világ gazdasági Fórum nők és férfiak közötti egyenlőségek négy főbb területen vizsgálja: gazdasági részvétel-lehetőségek, oktatás, politikai hatalom, egészség-túlélés. A kapott index azt mutatja meg, hogy az országok hogyan osztják meg az erőforrásaikat és lehetőségeiket a két nem között.

Nemek esélyegyenlőségével kapcsolatos tudás és attitűd

Miért kapcsol be vajon a magyar emberekben egy képzeletbeli piros lámpa, mikor a nemek közötti esélyegyenlőségről van szó? Mi lehet annak az elfogadásnak és belenyugvásnak az oka, amelyet a magyar nők tanúsítanak a jelenleg fennálló egyenlőségekkel szemben? Egy átlag magyar felnőttnek a nemek esélyegyenlőségével kapcsolatos tudása ismerethiánnyal és szemléletbeli problémával párosul. Tóth (2007, 2) szerint Magyarországon „a társadalmi nemek kutatása és a kérdéssel való foglalkozást tipikusan vagy a szocializmus központosított állami feminizmusával — az az a traktoroslány ideológiával —, vagy a nyugati radikális feminizmussal azonosítják.”

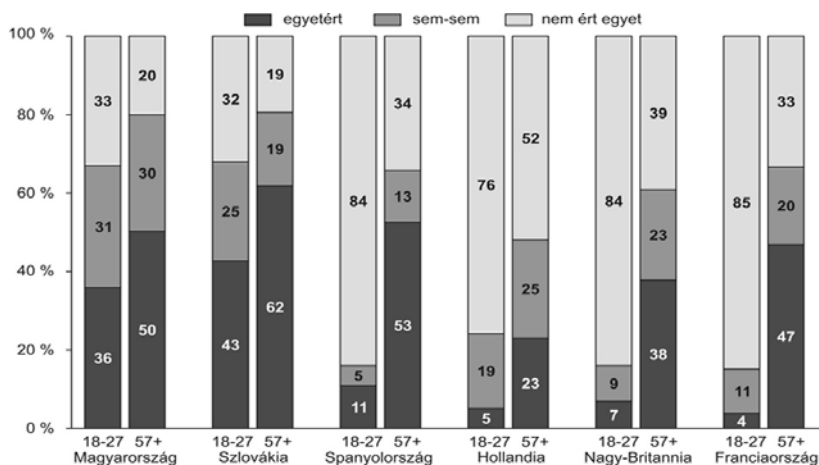
³ Magyarország besorolásának változásait a gender gap rangsorban bemutatta: Acsády Judit a 2009. december 11. pénteken 10.00 - 17.00 a CENTRÁL KÁVÉHÁZ-ban megrendezett SZIMPÓZIUM-on tartott power point előadásában.

⁴ Forrás: <http://www.weforum.org>

„Amikor a társadalmi egyenlőtlenségeket vesszük számba, a nemek közötti egyenlőtlenségeket a döntéshozók, de a közvélemény nagy része is hajlamos nem létezőnek tekinteni, vagyis tagadni, hogy a mai Magyarországon a férfiak és nők között tényleges egyenlőtlenség lenne.” (Tóth 2007, 2). Miért nincs benne a köztudatban a nemek egyenlőtlenségének problémája, valamint és miért nem foglalkozik a kérdéssel a média sem? Amíg nem készül el Magyarországon egy hivatalosan elfogadott politika, amely a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségek csökkentésére irányul (Krizsán – Zentai, 2006: 194), addig nem is várhatunk számottevő változást a nemek esélyegyenlőségével kapcsolatos attitűdben sem. A mainstreaming hiánya fontos abból a szempontból, hogy a különböző önálló kezdeményezések nem képesek megszólítani a kritikus tömeget, nem jut el hírük a médiához, mely által szélesebb körökben is ismertté válna, valamint a komolyabb célok megvalósításához az anyagi és emberi erőforrásuk is csekély. Bizonyos témák (Krizsán – Zentai 2006, 194.), mint például a családon belüli erőszak visszaszorítása vagy a női kvóta bevezetése a politikában ideig-óráig napirendre kerülnek, viszont ahogy felbukkannak ezek a témák, úgy el is tűnnek.

„Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tanúsága szerint a magyar férfiak a legalacsonyabb arányban vettek részt a házimunkában, de a magyar nők nagyon hálásak voltak még ezért a kis segítségért is; összehasonlítva a többi megkérdezett országgal, a magyar nők voltak a legelégedettebbek a férjük teljesítményével” (Pongráczné 2005, 84).

„A férfi feladata a kenyérkeresés; a nőé a háztartás és a család ellátása.”⁵

⁵ Forrás: Az ISSP 2003-as Család moduljának adataiból (TÁRKI adatbank)

Lehet látni, hogy az olyan országokban, ahol a női mozgalmak és a gender-szemlélet teret nyertek, ott meghatározó százalékban utasítják el azt a tradicionális felfogást, miszerint a férfi a kenyérkereső, a nő pedig a családi tűzhely őr. „Nálunk még a legfiatalabb, huszónhét év alatti korosztály harmada is a munkavállalást egyértelműen férfifeladatnak tartja, míg a nyugati országokban, ebben a korosztályban már 10% körül vagy alatta van az így gondolkodók aránya.” (Tóth 2007, 4)

Annak ellenére, hogy a munkavállalás Magyarországon a mai napig „férfi feladat”, a nők foglalkoztatottsági rátája alig marad el a férfiakétól. 2010-ben ez az arány a nők esetében 53%, míg a férfiak esetében 62,7% (KSH: 2.1.3. tábla, A munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitása nemeként, 2010) A kettős teher alatt élő nők számára, akik nem sok segítséget várnak el társuktól a háztartási munkák elvégzésével kapcsolatban, hiszen az a „nők dolga”, lehetnek bármilyen ambiciózusak, sokkal nehezebben építhetnek karriert bármilyen területen férfitársaikhoz képest. A munkahelyi diszkriminációk sokasága, amely már a munkaerő felvételekor elkezdődik, majd a bérkülönbségekben és az előrelépési lehetőségekben is megnyilvánul, csak ront a nők helyzetén.

Kutatási módszer leírása és indoklása

A tartalomelemzés során három napilap online elérhető változatát vizsgáltam – *Metropol*, *Népszabadság*, *Magyar Nemzet* – és 15 hónapra visszamenőleg — 2009. január 1-től, 2010. március 31-ig — elemeztem az ott megjelenő gender-kutatással és a női mozgalmakkal kapcsolatos cikkeket. A feminizmussal, illetve gender témával foglalkozó cikkeket 21 különböző kategóriák szerint lekódoltam, majd az Excel program segítségével elkészítettem a különböző gyakorisági táblázatokat, illetve diagramokat. A PASW Statistics 18 (SPSS) programot pedig a keresztátlák és további elemzésekhez használtam fel. A feminizmus sokféleségét tekintve igyekeztem olyan módszer használni, amely alkalmas egy olyan elemzésre, amelynek tárgya egy sok szempontból komplex eszmerendszer. A tartalomelemzés szempontjából a feminizmus egy nőmozgalom, amely azzal foglalkozik, hogy megteremtse az esélyegyenlőséget mind két nem számára politikai, gazdasági és társadalmi szempontból. Fontos kiemelni a mind két nemet a fogalom meghatározásában, hiszen bizonyos szempontból a férfiak is szembesülhetnek esélyegyenlőtlenséggel, és a férfiak bevonása is szükséges a különböző folyamatokba ahhoz, hogy változást tudjon előidézni a mozgalom. Mikor a férfiak esélyegyenlőtlenségéről beszélünk, általában azt a példa kerül szóba, hogy a válás utáni gyerektartási perek bírósági ítéleteiben az anyák kapják a gyerekefelügyelet jogát.

A tartalomelemzésem célja többek között, hogy a kutatási folyamatból, illetve annak eredményeiből következtetéseket vonjak le a feminizmussal kapcsolatos attitűdökre, – esetleg annak hiányára - valamint arra, hogy a megjelent cikkek milyen módon, mely területeken foglalkoznak a nemek egyenlőségével.

Úgy vélem, hogy a legnagyobb gond egy ideológia esetében az, ha annak ellenére, hogy tabunak számít a szóhasználatban és a köznyelvben, használják és „művelik”. A feminizmus esetében ez rengeteg félreértelmezéshez vezet. Ilyen például, amikor a feminizmust az amerikai sikersorozattal a *Sex és New York*-kal, a szexuális orientáltsággal, az amazonokkal, vagy a nőies mivoltukat elvesztő egyedülálló karrierista nőkkel azonosítják. Továbbá a feministák nemi hovatartozását sokszor leszűkítik a nőkre, holott férfiak is lehetnek feministák. A tartalomelemzés segítségével ebből a szemszögből is képes leszek elemezni a nőmozgalmakkal kapcsolatos attitűdöt.

A feminizmus mint fogalom, vagy ha úgy tetszik, jelenség előfordulása a nemzeti és nemzetközi médiában nem számít megszokott, mindennapi dolognak, kérdés azonban, hogy vajon abban a kevés esetben milyen módon jelenik meg. Ennek vizsgálatára a tartalomelemzés módszerét találtam legmegfelelőbbnek. Leginkább arra voltam kíváncsi, hogy vajon él-e még a nyomtatott média azon konzervatív felfogása, hogy a feminizmus egy kerülendő téma, amellyel jobb nem foglalkozni vagy pedig burkoltan beszélni róla, hiszen a legtöbb ember számára még a mai napig ismeretlen vagy pedig nem kívánatos információ.

Annak, hogy a cikkeket a *Népszabadság*, a *Magyar Nemzet* és a *Metropol* online archívumából választottam, a következők az okai. Először is szükségem volt két párt-közeli napilapra. Így esett a választás a jobboldali értékeket valló *Magyar Nemzetre* és a baloldali értékeket képviselő *Népszabadságra*. Ezen felül vizsgáltam még a *Metropol* online cikkeit is. A *Metropol* egy ingyenes, példányszámát tekintve Magyarország vezető napilapja.⁶

A szövegelemzési módszer leírása

A szövegelemzés egy fajtára a tartalomelemzés. Kutatási kérdések, hipotézisek megfogalmazása után meghatározzuk az elemzési és megfigyelési egységeket, majd lehatároljuk a kutatási anyagot a mintavétel segítségével. A *nem valószínűségi mintavétel* egy formáját, *kvóta szerinti mintavételt* alkalmaztam annak érdekében, hogy az elemzés alatt csak azokkal a cikkekkal

⁶ www.matesz.hu

foglalkozzam, amelyben megjelenik a feminizmus. A tartalomelemzés adatrögzítése kódolással történik, amely során létrehozunk különböző kategóriákat, mint például: Hol jelent meg a cikk. Ezek után létrehozuk az alkategóriákat is, mint például a Hol jelent meg a cikk kategória esetében: *Metropol*, *Magyar Nemzet*, *Népszabadság*. A kategóriák létrehozása és az elemzési egységek kódolás után következik az elemzés gyakorisági és keresztábra elemzésekkel, középértékek meghatározásával. A tartalomelemzés a beavatkozás-mentes vizsgálatok közé sorolja Earl Babbie, mely fontos szempont a pontos és hiteles vizsgálati eredmények megszületéséhez. A kvantitatív kódutasításos tartalomelemzés az alapvető módszer, amelyet a kutatásom során használok. A létrehozott kódutasításokat felhasználva az SPSS, valamint az EXCEL programok segítségével végzem el a különböző elemzéseket. Egy olyan téma vizsgálatánál, amely az előítéleteken nyugszik nagyon fontos az olyan vizsgálati módszer alkalmazása, amely segítségével minél jobban elkerülhetőek a véleményformálás és befolyásolás lehetőségei.

Mintavétel módja

Szükségem volt a mintavétel alkalmazására, hiszen a több tízezer cikkből álló alapsokaságnak mindössze 2%-ában jelent meg kutatásom tárgyával kapcsolatos tartalom. „Ha közléseket vizsgálunk sokszor képtelenség az összes minket érdeklő elem közvetlen megfigyelése... általában érdemes mintát venni.” (Babbie 2003, 340). A kvóta szerinti mintavétel a célcsoport pontosabb lehatárolását segítette. A kvóta a keresőszavak létét vagy annak hiányát jelentette. Amennyiben szerepelt valamely keresőszó a cikkben, akkor azt felhasználtam a tartalomelemzéshez. A keresést a napilapok honlapján található kereső modulok segítségével végeztem el.

A *Metropol* kereső modulján belül a metropol.hu hírei között végeztem el a keresést minden téma kapcsán. A *Népszabadság* honlapján a cikkekben kerestem rá a négy keresőszóra a szerző nevével függetlenül, míg a *Metropol* honlapján a *Magyar Nemzet* és a *Magyar Nemzet Online* archívumában történt a keresés. Itt beírtam a keresett szavakat – feminizmus, feminista, gender és gender mainstreaming és a pontos kifejezésre kerestem rá, szintén a szerző nevével függetlenül. Volt olyan cikk, mely teljes terjedelmében nem közvetlen az adott napilap honlapján volt elérhető, hanem annak társoldalán. Ilyen volt például a *Népszabadság* 2009. szeptember 17-én megjelent cikke, mely a <http://sved.nolblog.hu/> található meg. Az ehhez hasonló keresztlinkelések által talált cikkek szintén bekerültek az elemzési és kutatási egységek közé, mivel az adott napilap honlapján is fel voltak tüntetve. Az így

kiválasztott cikkek alkották az elemzési és kutatási egységeimet. A vizsgálatom tárgyát nem képezik a napilapok mellékletei.

Az elemzésben a feminizmusról 2009. január 1. és 2010. március 31. között megjelent online cikkeket vizsgáltam. Ebben az időszakban körülbelül 1 170⁷ lapszám digitális változatát vizsgáltam és ezen belül 70 000 – 80 000⁸ cikk jelent meg a napilapok nyomtatott verzióiban. Ezekből mindössze 126 cikk említi meg vagy foglalkozik a női mozgalmakkal, nemek esélyegyenlőségével. A *Magyar Nemzet* heti hét lapot, a *Népszabadság* heti hat lapot jelentet meg, míg a *Metropol* heti öt lappal szolgálja ki az olvasók igényeit, de az olvasottsági mutatók alapján összehasonlíthatónak vélem a három újságot az összes terjesztett darabszám alapján.

<i>Összesen terjesztett példányszám</i>		
	2009. II. félév	2010. I. félév
Népszabadság	88 570	78 452
Magyar Nemzet	50 634	49 859
Metropol	266 076	304 153

A tartalomelemzés legfőbb erénye az objektivitás magas foka, amelyhez igyekeztem pontosan kialakított kategóriákat használni.

Kategóriák és keresőszavak

„A tartalomelemzés – lényegét tekintve – kódolás” (Babbie 2000, 344.). A különböző kategóriák alapján lekódoltam a cikkeket, amelyek segítségével végeztem el a tartalomelemzést. A 18 kategória a következő: melyik lapban jelent meg a cikk; mikor jelent meg és milyen nemű volt a cikk szerzője; mi volt a cikk műfaja és milyen esemény indíttatására jelent meg; hogy belföldi vagy külföldi vonatkozású információkat tartalmazott, valamint hogy a feminizmus és a gender-kutatás fő vagy melléktémaként jelent meg a cikkben. Vizsgáltam továbbá a keresőszavak megjelenési gyakoriságát; hogy megszólalt-e a cikkben magát feministának valló személy, vagy e megjelent e

⁷ A 15 hónap alatt a Népszabadság 390 (heti hat lap), a Magyar Nemzet 455 (heti hét lap), a Metropol pedig 352 (heti öt lap) lapot jelentetett meg.

⁸ A vizsgált időszakban összesen 79560 cikk jelent meg. Ezt a számot úgy kaptam meg, hogy véletlenszerűen kiválasztottam három nyomtatott számot mind három sajtóorgánumból, majd megszámloltam, hogy hány cikket tartalmaznak az adott számok. A három különböző nap cikkszámát átlagoltam, majd azt összeadtam. Így jött ki a 204cikk/nap a három napilapban összesen. $204/3=68$. $(455 \times 68) + (380 \times 68) + (325 \times 68) = 79560$

feminista szervezet vagy mozgalom, és milyen volt a szövegkörnyezet viszonyulása a feminizmushoz. Fontosnak tartottam külön kategória létrehozását arra, hogy vajon politikai indíttatású volt-e a cikk. Továbbá megfigyeltem, hogy megjelenik-e prostitúcióval kapcsolatos fogalom; szó van-e mozgalmi típusú cselekvésekről és végül, de nem utolsósorban vizsgáltam a megszólaló férfi viszonyulását a kutatott témához. Fontos volt a kód-kategóriák egyértelmősége. Továbbá a közlések manifeszt és látens tartalmának megértésére egyaránt törekedtem.

A cikkek a következő keresőszavak segítségével kerültek bele az elemzési egységek közé. Az első keresőszó a **feminizmus**: az általános definíció szerint egy olyan politikai mozgalom, mely a női esélyegyenlőségével foglalkozik, míg a gender magyar fordításban társadalmi nemet jelent, amely megkülönböztetésre kerül a biológiai nemtől. A második keresőszó a **feminista**: az a személy, aki a feminizmus elveit képviseli és azt nyíltan felvállalja. Kutatásomban azt a személyt fogom feministának titulálni, aki azt nyíltan felvállalja. A harmadik keresőszó a **gender**: magyar fordítása társadalmi nem, amely a társadalom és annak elvárásai által kreált társadalmi szerepekre utal. Egyszerűen fogalmazva: mi a dolga a nőnek, és mi a feladata a férfinak. Gyakran használják fordítás nélkül a fogalmat. A negyedik keresőszó a **gender mainstreaming**: hivatalos magyar fordítása nem létezik. Az 1991-es maastricht-i szerződés fogalmazta meg e törekvést. Az egyik legszélesebb körben használt definíció pedig, melyet az Európai Tanács határozott meg, a következőképpen hangzik: „A gender mainstreaming politikai eljárások (át)szervezése, tökéletesítése, fejlesztése és értékelése annak érdekében, hogy a nemek közti egyenlőség perspektívája beépüljön minden politikába/eljárásba, minden szinten és minden stádiumban, olyan szereplők erőfeszítései által, akik egyébként is részt vesznek a politikában.

A kutatási eredmények bemutatása és értelmezése

Az elemzés után kiderült, hogy a vizsgált időszakban a *Népszabadságban* 67 db cikk, a *Magyar Nemzetben* 41 db cikk, a *Metropolban* pedig 18 db cikk jelent meg a nőikkel kapcsolatos ideológiák és mozgalmak kapcsán. Az egyszerű gyakorlati számok is igazolják a második hipotézisem, miszerint a lap politikai orientáltsága befolyásolja azt, hogy milyen módon viszonyul a feminizmushoz. Várakozásom megerősítik továbbá a megjelenés helyét és a szövegkörnyezet viszonyulását vizsgáló 4. táblázat eredményei is. Az egyértelműen pozitív viszonyulású cikkek 85%-a a *Népszabadságban* jelent meg, míg az egyértelműen negatív viszonyulású cikkek 88%-a a *Magyar Nemzetben*. A *Metropol*k illetően nincs meghatározó viszonyulás a vizsgált minta alapján. Egyértelműen pozitív viszonyulású cikkekre példa:

Az MSZP elnöke a Baloldali Feminista Hálózat konferenciáján pénteken Budapesten közölte: tisztességes pártnak kell rendelkeznie nőpolitikai mandanivalóval, és ő arra törekszik, hogy az MSZP ilyen párt legyen. A nőpolitikai mandanivaló nem szakítható el az általános emancipációs mandanivalótól – hangsúlyozta.⁹

Egyértelműen negatív viszonyulású cikkekre példa:

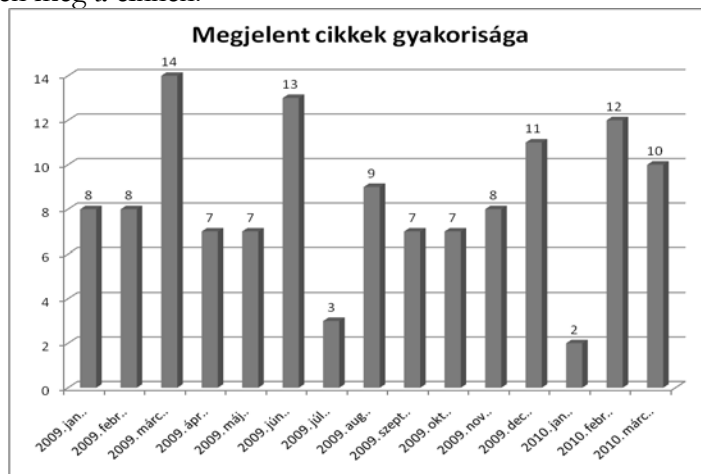
Egyszer menjenek el egy ilyesfajta összejövételre Magyarországon, telis-tele vannak gender-kutató hölgyekkel, akik lassan és szívósan veszik birtokba a nyilvánosságot. Az egyoldalú férfierőszak, a családon belüli férfi- erőszak dominálása, a szinglilét dicsérete, a homoszexuálisok jogainak kérdése, a leszbikus párok propagálása mind támadás az úgynevezett nemi sztereotípiák ellen.¹⁰

A *Népszabadságban* és *Metropolban* a *Magyar Nemzet*hez képest jobban jelen volt főtémaként a női mozgalom. A vizsgált cikkek 60%-ka foglalkozott melléktémaként a feminizmussal és ebbe beletartoznak azon elemzési egységek is, ahol csak említés szintjén jelent meg a téma.

Cikkek megjelenésének időpontja

Vizsgálat során megfigyeltem, hogy a vizsgált hónapokban milyen gyakorisággal jelentek meg a cikkek.

Várakozásaim egyike az volt, hogy a nőnap alkalmából gyakrabban, bátrabban fognak írni a nőkkel kapcsolatos eseményekről, hírekről, de akár a feminizmussal kapcsolatos témák is jobban megjelennek. A

vizsgálat során kiderült, hogy a várt kicsúcsosodás 2009-ben megtörtént, de

⁹ Magyar Nemzet, 2009. december 11.

¹⁰ Magyar Nemzet, 2010. február 15.

2010-ben nem. Ennek oka talán a 2010 tavaszának végén történt magyarországi választások voltak, amely esemény uralta a médiát. 10-nél több cikk 2009. márciusban, júniusban, decemberben és 2010. február, márciusban jelent meg. Átlagosan 8 cikk jelent meg havonta a három napilapban, de 2009 júliusában és 2010 januárjában feltűnően alacsony számú cikkben fordult elő a feminizmus vagy gender studies témájú cikk.

Szerző neme

A cikkeket nők és férfiak majdnem azonos arányban készítették. 35 esetben volt nő, és 38 esetben férfi a cikk szerzője. 52 cikk esetében nem derült ki a cikk szerzőjének neme, és egy esetben volt férfi és nő együttesen a szerző. A *Népszabadságból* kiválasztott cikkek szerzői nők és férfiak vegyesen voltak majdnem ugyan olyan arányban, míg a *Magyar Nemzet* cikkeinek szerzői 46%-ban férfiak voltak. A Metropol esetében egy cikk szerzője volt név szerint megjelenítve, míg a többi esetben szerzőként az MTI (Magyar Távirati Iroda), Magyarország nemzeti hírügynöksége volt megnevezve. A másik két lap esetében általában megjelenítették a szerző nevét és több esetben feltüntették még a szerző szakmáját is.

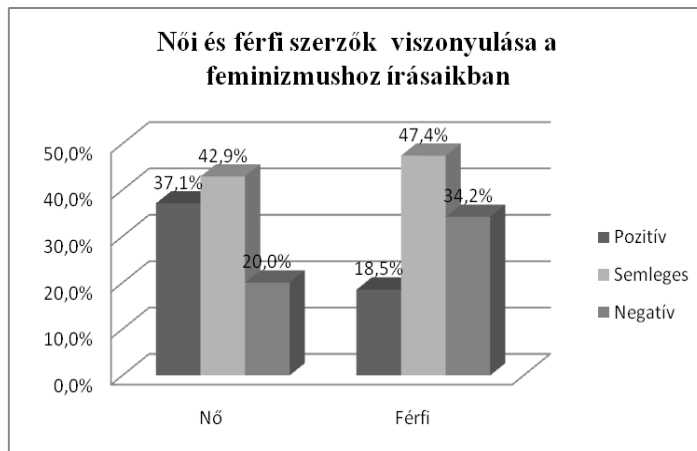
Az alábbi táblázat bemutatja, hogy a vizsgált cikkek női szerzői leginkább vélemény (23%), politikai (14%), kulturális (20%) és munkaerőpiaci (17%) témákról írtak míg férfi szerzőtársaik politikai (11%), vélemény (42%) és kulturális (32%) témák kapcsán (7. táblázat).

Női és férfi cikkszerzők arányai témáként

	Szerző neme					
	Nő	Férfi	Nem derül ki	Nő& férfi	Összesen	
Milyen téma kapcsán íródott a cikk?	Politika	5	4	24	0	33
	Gazdaság	2	0	3	0	5
	Kultúra	7	12	13	1	33
	Munkaerőpiac	6	0	2	0	8
	Vélemény	8	16	1	0	25
	Ünnep	0	0	1	0	1
	Egészség	0	0	2	0	2
	EU	0	1	0	0	1
	Egyéb	7	5	6	0	18
	Összesen	35	38	52	1	126

Nők inkább főtémaként (60%), míg a férfiak melléktémaként (71%). Azokban a cikkekben, ahol nem derült ki a szerző neme, inkább melléktémaként jelent meg a feminizmus. A férfi és női szerzők eltérő módon viszonyultak a feminizmus témájához írásaikban. Ezeket az adatokat

összesítettem a 3. ábrán. Nagy arányú eltérés nem figyelhető meg, de általánosságban elmondható, hogy a nők inkább pozitívan, míg a férfiak inkább negatívan írnak a témáról. A téma semleges használata mind két nemnél dominál, hiszen a női és férfi szerzők és majdnem fele így használta a feminista témákat a cikkekben.

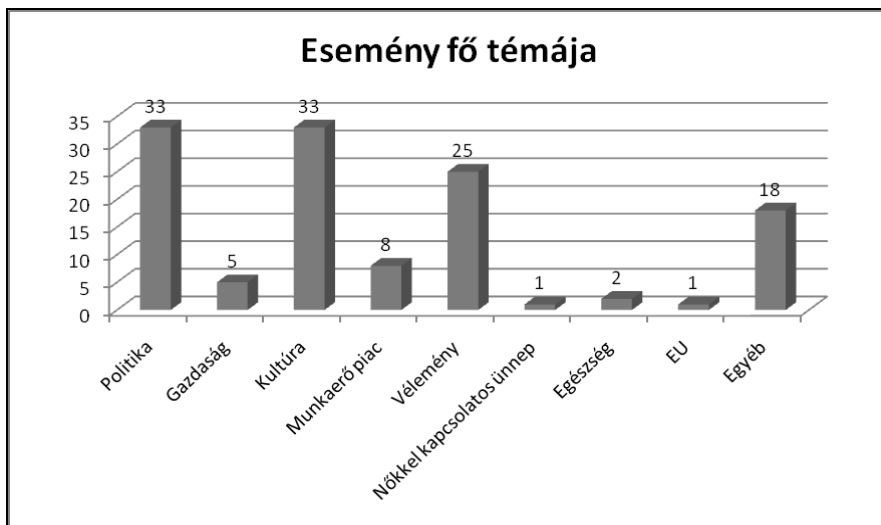

A cikk műfaja, területi vonatkozása és témája

A cikkek műfajukat tekintve lehetnek hírek, tudósítások, interjúk vagy egyéb műfajúak. Az egyéb kategória alá azok a cikkek kerültek be, melyeket nem tudtam besorolni az első három kategóriába. Ilyen, például amikor a cikk szerzője a saját véleményét írja le egy esemény kapcsán, amely általában, nagymértékben szubjektív értékítéleten alapszik. Az egyéb alkategóriát igyekeztem pontosítani egy másik kategória létrehozásával, amellyel azt vizsgáltam, hogy milyen esemény okán íródott a cikk. Ilyen események kapcsolódhattak politikai, gazdasági, kulturális, munkaerőpiaci okokhoz, valamint vélemény, nőikkel kapcsolatos ünnep, egészség, az Európai Unió lehetett további témája a cikknek. Itt is létrehoztam egy egyéb kategóriát arra az esetre, ha esetlegesen egy-egy cikket nem tudnék besorolni sehova. A cikkek műfajukat tekintve, általában hír formájában került megjelenítésre a feminizmus. Ez 126 cikkből 89 esetben volt így, ami a cikkek 70%-át foglalja magában. 6 cikk került a tudósítás, 11 az interjú, 20 cikk pedig az egyéb alkategóriába. Azt gondolom, hogy a hír formájában való közlés megengedi, hogy kevésbé mélyen beszéljünk egy témáról, míg az interjú és tudósítás már egy sokkal célzottabb és konkrétabb tartalmat kíván meg.

Egy tudósítás műfajú cikkekre példa: 2009. január 3-án megjelent a *Magyar Nemzet Online-on* egy cikk *Önmagukba zárt lelkek párviadala* címmel, ami a Bernarda Alba házában előadott, Federico García Lorca tragikus-lírai víziójának táncszínházi adaptációjának tudósítását foglalja magában.

Egy interjú műfajú cikkekre példa: A Magyar Nemzet Online készített egy interjút Farkas Péter szociológussal a gender ideológia beépítéséről a családokba és munkahelyekre.¹¹

A vizsgált cikkek legtöbb esetben politikai és kulturális témákkal foglalkoztak, mint például egy színházi előadás, film, egy könyvajánló vagy valamely politikusnő „megcímkézése”. A cikkek egyharmada véleménykifejtés volt, és ezen írások esetében általában szubjektív vélemény kifejtése során került szóba a feminizmus és a hozzá tartozó fogalmak. Az egyéb kategória is viszonylag magas gyakorisági számmal rendelkezik. Ezen cikkek nem tudtam besorolni egyetlen egy meghatározott kategóriába.

Ezen felül a cikkek területi jellegét is vizsgáltam, amely során kiderült, hogy 61 cikk volt belföldi vonatkozású, 38 külföldi és 27 cikkben belföldi és külföldi vonatkozású információk is megjelentek.

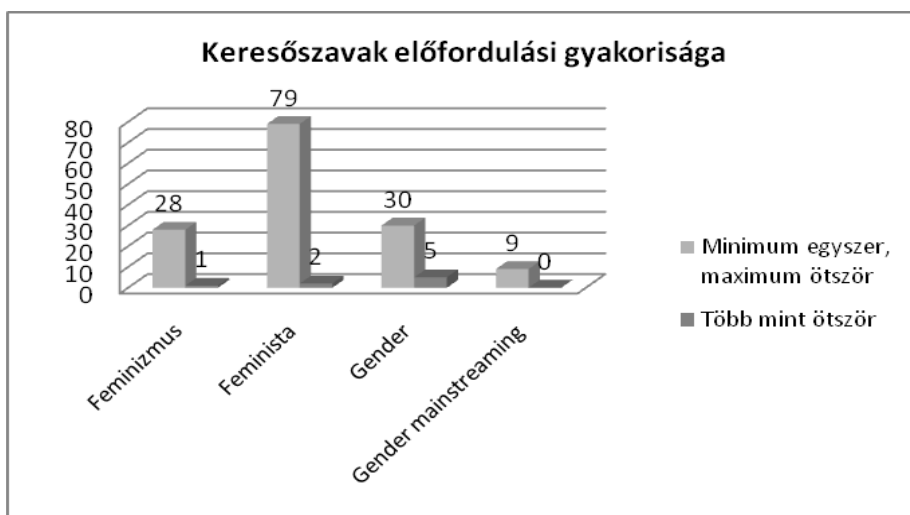
Belföldi vonatkozásúnak tekintetem, ha a cikk szerzője Magyarország területén zajló eseményekről, hírekről számol be, függetlenül a szereplő nemzetiségétől, valamint ha a forrás magyar. Külföldi vonatkozású a cikk, ha a szerző Magyarország területén kívül zajló eseményekről, hírekről számol be, függetlenül a szereplő nemzetiségétől, valamint ha a forrás

¹¹ Magyar Nemzet Online, 2009. november 18.

külföldi továbbá mindkettő abban az esetben, ha belföldi és külföldi információk is megjelennek a cikkben.

Amikor politikai téma kapcsán jelent meg nemek egyenlősége, azt általában semleges szövegkörnyezetben tüntették fel. Legnegatívabb szövegkörnyezet a véleménykifejtés során, a legpozitívabb szövegkörnyezet a gazdasági témájú és munkaerőpiaccal foglalkozó cikkekénél jelentek meg. A cikk témája és a szövegkörnyezet viszonyulása között nem találtam szignifikáns kapcsolatot. Minden témát leginkább a semleges szövegkörnyezet jellemezte.

Feminizmus és gender a lapokban

Az ábrán jól láthatjuk, hogy vizsgált időszakban a leggyakrabban használt kifejezés a „feminista” volt. A cikkek 63%-ban előfordult minimum egyszer, maximum ötször. Öt olyan cikk volt, ahol a gender kifejezés több mint ötször lefordult. Ez azt jelenti, hogy ezek a cikkek teljes terjedelmükben a társadalmi nem fogalomkörével foglalkoztak. Többek között szó volt arról, hogy a gender és a homoszexualitás egymás okozatai (*Magyar Nemzet*, 2009. november 18.); hogy az apa és anya helyett egyes és kettős szülőnek nevezik majd a családot, hiszen semleges neműnek „kell” majd nevelni a gyerekeket (*Magyar Nemzet*, 2010. február 19.); de szó volt arról is, hogy a nemekkel foglalkozó kutatás milyen módon függ össze a gazdasággal. A *Népszabadság* 2009. október 17-én megjelent cikkében például szó volt arról, hogy az egészségügy, a betegségmegelőzés és a fogyasztóvédelem területén hogyan

lehetséges érvényesíteni a gender szempontokat, hogy az pozitív irányba terelje különböző közpolitikai folyamatokat.

A feminizmus és feminista kifejezést a *Metropol* használta legnagyobb arányban, míg a gender és gender mainstreaming kifejezéseket a *Magyar Nemzet*. Ez arra enged következtetni, hogy *Metropol* amennyiben foglalkozott a témával, akkor azt igyekezett könnyebben érthető, régebb óta használt kifejezések használatával megtenni. A *Magyar Nemzet* igyekezett a női mozgalmak tudományos oldalát bemutatni, mely általában kritikus szemléletmóddal párosult. Leginkább a gazdasági vonatkozású cikkeknel merült fel a feminizmus, mint fogalom. A feminista kifejezés a 33 politikai vonatkozású cikkből 28-ban megjelent, továbbá a nőekkel kapcsolatos ünnepek, az egészség és az EU voltak azok a témák, amelyek környezetében megjelent ez a kifejezés. A gender és a gender mainstreaming fogalmak leginkább a gazdasági és munkaerőpiaci folyamatok által generált cikkekben jelentek meg. A nemekkel foglalkozó kutatást ezek alapján a gazdasági, míg a feminizmust inkább a kulturális, jóléti folyamatokkal társítja a nyomtatott média. A keresőszavak előfordulása nem mutatott különösebb viszonyulást a szöveggörnyezet pozitív vagy negatív attitűdjével kapcsolatban. Ezeket az eredményeket mutatja be az 1. melléklet 22-25. SPSS táblázata.

Az egyértelművé vált számomra, hogy a szerzők általában nem gender szakértők, alacsony színvonalú ismeretanyaggal rendelkeznek, általában kétes forrású anyagokból dolgoznak, és előszeretettel mutatják be a nemek egyenlőségével foglalkozó folyamatokat szélsőséges módon.

Legritkábban a gender mainstreaming kifejezést használták a napilapok. Ennek okát abban látom, hogy sokak számára a gender mainstreaming egy nem egyértelmű kifejezés, melynek magyar megfelelője nincs, és amennyiben minimális szinten sincs tájékozódva valaki a nemzetközi szinteken jelen lévő folyamatokról, akkor nem képes használni a fogalmat a megfelelő szöveggörnyezetben sem

Lapok favorizált témái

Politika

Hazánk több szempontból is dominánsan férfiközpontú és tradicionális felfogású. Ennek oka többek között a nemek esélyegyenlőségével kapcsolatos hagyományok hiánya, a civil szervezetek gyenge nyomásgyakorlása. „A létező szocializmus éveiben nem csupán a feminizmust „sikkasztották el”, hanem minden a nők autonómiájára és önrendelkezésére irányuló törekvést is elfojtottak, aminek hosszú távú következményei lettek (Bozzi–Czene szerzőpárost idézi Lévai 2009, 16.). Bár az esélyegyenlőség javítása érdekében az akkori Munkaügyi

Minisztériumban Lévai Katalin vezetésével megalakult a Nőpolitikai Titkárság – későbbi nevén, Egyenlő Esélyek Titkársága (Acsády 2002, 179)¹², mégis a nyugati, és legfőképpen az észak-nyugat európai országokhoz képest Magyarországon a nemek egyenlősége gyerekcipőben jár.

Az általam vizsgált három napilapban a 126 vizsgált cikk 60%-a politikai indíttatású, ami abban nyilvánul meg, hogy az adott cikkekben politikus(ok), politikai párt vagy pártok, politikai elvek és irányultságok jelennek meg. Ez az arány nem feltétlenül tükrözi a feminizmus markáns politikai orientáltságát. A politikai indíttatású cikkek estében nem volt különösebb különbség a téma jellegét illetően. Viszont a nem politikai indíttatású cikkek 71%-nál a feminizmus vagy gender-kutatás a cikkben melléktémaként szerepelt csak. Ebből arra következtettek, hogy a média leginkább akkor említi meg vagy foglalkozik a témával, ha a cikk alapvetően politikai jellegű információkat tartalmaz.

Szexualitás és erőszak

A feminizmusnak legtöbb irányzata tárgyalja a szexualitást és a szexuális orientáltság kérdését. Az 1960-70-es években jellemző radikális feminista irányzat középpontjában a patriarchátus áll, amelynek legfontosabb eszköze az intézményesített szexuális elnyomás. A 10. táblázat bemutatja, hogy a feminizmus és a nemekkel foglalkozó kutatás eltérő módon jelenik meg azokban a cikkekben, amelyekben nagyobb hangsúllyal szerepel a pornográfia, prostitúció vagy szexualitás. Például értelmezzük a 60%-os eredményt: 10 cikkből 6 cikkben használták a feminista kifejezést, ahol hangsúlyosan jelent meg szexualitás. Valamint 18 cikkből 13-ban megjelent a feminista kifejezés, ahol nem volt központi téma a szex, de foglalkozott ezzel a témával is.

¹² Id. még: Rauh Edit (korábbi Esélyegyenlőségi Szakállamtitkár): „A nemek esélyegyenlősége az államigazgatásban”. Előadás, elhangzott: Szociális és Munkaügyi Minisztérium 2006. október 12. www.szm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=13818

A cikk szexuális jellege és a keresőszavak gyakorisága közötti viszony

	Hangsúlyosan megjelent a szex (10 ilyen cikk volt)	Nem hangsúlyosan jelent meg a szex (18 ilyen cikk volt)	
Keresőszó gyakoriság	Feminizmus	3	6
	Feminista	6	13
	Gender	4	4
	Gender mainstreaming	2	0

Ha húzunk egy képzeletbeli vonalat a feminizmus, feminista és a gender, gender mainstreaming kifejezések közé, akkor azt mondhatjuk, hogy az első csoport fogalmai 28, míg a második csoport kifejezései 10 alkalommal fordultak elő olyan témájú cikkeknel, ahol szóba jött a szexualitás. Tehát a szexuális téma jobban kapcsolódik a feminizmushoz, mint a nemekkel foglalkozó (gender) kutatáshoz, de ennek ellenére a *Magyar Nemzet* gyakran összemosza ezeket a határokat cikkeiben: „*A manapság megfigyelhető, az individualizmussal megjelenő emberkép-torzulás súlyos problémákat okoz. Az egyik ilyen tényező a homoszexualitás világa, míg a másik a genderizmus ideológiája, a két tényező össze is függ egymással.*”¹³ *Népszabadság* inkább a tudományosabb oldalt képviseli, hiszen cikkeiben a feminizmus hullámaira és irányzataira hivatkozik: *A hetvenes évek radikális feministái a női test mindenfajta mustráját a nők lealacsonyításának tekintették. Ma azonban egyre több fiatal lány vállalja a leplezetlen nőiességet, sőt, a pornót is. A feminizmus új hulláma kezdődik, vagy kudarcot vallott a mozgalom?*”¹⁴ A *Metropol* továbbra is a szenzációhajhász híreket teszi be cikkei közé, amelyek az olvasók számára is érthetőek. Ilyen például a 2010. február 7-én megjelent cikke, amelyben arról ír, hogy a Femen nevű feminista szervezet tagjai kamerák előtt vetkőztek le, hogy kinyilvánítsák nemtetszésüket az ukrain választás kapcsán. Külön elemeztem a cikkeket a prostitúció megjelenítésével kapcsolatban. Azt találtam, hogy a vizsgált időszakban egyedül a *Népszabadság* foglalkozik ezzel a témával. Az egyik cikkben a szerző tudósít a Női Alapítvány szakmai fórumán folytatott vitáról, ahol kompetens szervezetek képviselői is részt vettek. Ilyen szervezet például a Stop-férfierőszak Projekt is. Egy másik cikk a prostitúció témájában pedig egy interjút foglal magában melyet Adamik Máriával készítették, aki az ELTE Gender Studies központ vezetője.

¹³ 2009. november 18.

¹⁴ *Népszabadság*, 2009. április 23

Szervezetek, csoportok

Általában a nőszervezetek vagy mozgalmak megjelenítése a cikkekben alacsonynak mondható, hiszen a 126 cikkben 21 esetben jelentek meg önálló módon nőszervezet vagy mozgalom, és 16 esetben több más szervezettel együtt, amelyek általában környezet- és állatvédő egyletek voltak.

A keresőszavak gyakoriságát azokban a cikkekben, ahol megjelenik női érdekeket képviselő szervezet, érdekes képet kapunk.

Keresőszavak gyakorisága	<i>Szervezet megjelenési módja</i>		
	Nem jelenik meg	Önálló módon jelenik meg	Több más szervezettel együtt
Feminizmus	25	4	0
Feminista	45	21	14
Gender	32	2	1
Gender mainstreaming	6	1	2

A szaggatott vonal által két részre bontott sokaság reprezentálja azt, hogy ma Magyarországon a fent említett érdekszervezeteket inkább a feminizmussal társítják, mint a gender-kutatással. A feminizmus és feminista kifejezések 25 alkalommal jelennek meg az olyan cikkekben, ahol egy-egy női szervezet önálló módon jelenik meg, szemben a gender és gender mainstreaming 3 megjelenésével. Ha pedig hozzáadjuk azokat a cikkeket is, ahol több más szervezettel együtt jelentek meg a női szervezetek, akkor ez a különbség tovább növekszik.

Sztrájk

A vizsgált cikkek 86%-ban egyáltalán nem jelenik meg a sztrájk, a tüntetés, a küzdelem, a mozgalom vagy akár a petíció fogalma, és ezek rokon értelmű kifejezései. Gondolatmenetem itt abba az irányba terelődik, hogy vajon mennyire igazak azok az állítások, hogy a mozgalmi jellegű feminista gondolatok egyszerre politikai jellegűek is. A keresztábla elemzés során kiderült, hogy azok a cikkek, ahol sztrájkokról van szó, 87,5%-ban mind politikai indíttatásúak.

Feminista személyek megjelenítése

A 12. kategória segítségével vizsgáltam azt, hogy milyen mértékben, milyen gyakran jelenik meg a cikkekben magát feministának valló személy. A kategória címe: megjelenik, megszólal-e a cikkben magát feministának valló személy. Elvárásaim szerint az a személy, akit a cikk szerzője feministának

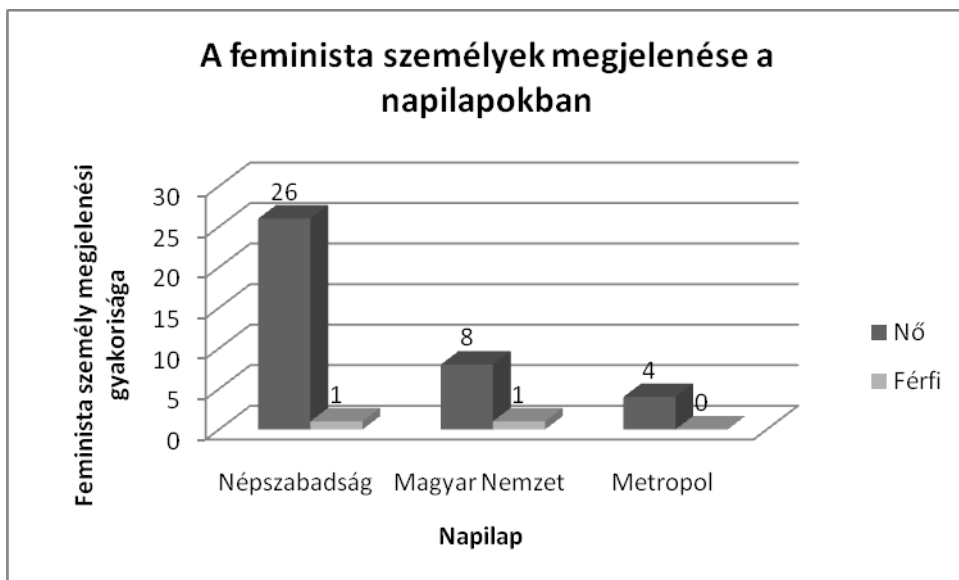
vall, abba a megszólaló személy is beleegyezett, így feministának mondható az a személy, akit azzal a jelzővel illet a cikk szerzője. A keresés nemek szerint végeztem el. 38 cikkben jelent meg női feminista, két esetben férfi feminista.

Leginkább politikai és kulturális indíttatású cikkek esetében jelent meg a magát feministának valló személy kategóriája.

Vajon azokban a cikkekben, ahol megjelenik feminista személy kategória, melyik viszonyulás a jellemzőbb: a pozitív vagy a negatív? Eredményeim azt mutatták, hogy az a két cikk, amelyben megjelent férfi feminista, semleges szöveggörnyezet volt, míg ahol női feministák jelentek meg, ott a szöveggörnyezet 29%-ban pozitív, 63%-ban semleges és 8%-ban inkább negatív szöveggörnyezet jelent meg a feminizmussal kapcsolatban. Ez eddigiekben is jellemző tulajdonsága a cikkeknek, miszerint leginkább semlegesen viszonyulnak a kutatott témához, ebben az esetben is érvényes. Ennek ellenére azt gondolom, hogy a majdnem 30% pozitív szöveggörnyezet releváns, hiszen ha csak az egyszerű gyakoriságokat nézem, akkor 24%-ban pozitív, 57%-ban semleges és 19%-ban negatív a szöveggörnyezet viszonyulása a feminizmus gondolatvilágához. Ezen adatok alapján azt mondhatjuk, hogy amennyiben magát feministának valló női személy szólal vagy jelenik meg a cikkben, akkor a cikk is pozitívabban fog írni a témáról.

Volt még egy szempont, amit érdekesnek tartottam megvizsgálni, mégpedig az, hogy a három napilap melyike jelenít meg inkább feminista személyeket.

Látható, hogy a *Népszabadság* kiemelkedően jeleníti meg a női feministákat a vizsgált időszakban. Abból a 38 cikkből, ahol megjelenik magát feministának valló nő, 26 a *Népszabadság* hasábjain jelenik meg, míg 8 a *Magyar Nemzet* és 4 a *Metropol* cikkei között. Ezek az adatok erősítik azt a hipotézisem, miszerint a politikai orientáltság befolyásolja a feminizmus megjelenítését. Az eddig vizsgált kereszt-kategóriák (szöveggörnyezet, téma jellege, keresőszavak gyakorisága, civil szervezetek és feminista személyek megjelenítése) mind azt bizonyítják, hogy a *Népszabadság* sokkal nyitottabb és pozitívabb hozzáállású a feminizmussal és női esélyegyenlőséggel kapcsolatban.

Viszonyulás a feminizmushoz és a gender-kutatáshoz

A tartalomelemzés során kialakított kategóriák között a 14. kategória volt az, amellyel a szöveggörnyezete viszonyulását mértem, a 18-as kategóriával pedig a megszólaló férfi viszonyulását vizsgáltam. Törekedtem a kategóriákat és azok alkategóriáit dogmatikusan és egyértelműen megfogalmazni, hogy a cikkek besorolása pontos legyen. Például a szöveggörnyezet akkor volt egyértelműen pozitív, ha a cikk témájára, személyeire a feminizmus pozitív hatással volt a szerző kijelentése alapján. Rengeteg keresztáblát készítettem a két kategória segítségével, mint például: megszólaló férfi versus hol jelent meg (melyik lapban) a cikk; szöveggörnyezet versus belföldi vagy külföldi vonatkozású a cikk; szöveggörnyezet kontra a cikk fő témája. A nők

viszonyulásának mérésére külön kategóriát nem hoztam létre. Ennek hiányát úgy pótoltam, hogy keresztábra segítségével vizsgáltam a cikk szerzőjének nemét és a szövegkörnyezet viszonyulását. Általában a szövegkörnyezet és a cikkek szerzőinek viszonyulása a feminizmushoz semleges volt. Természetesen előfordultak szélsőségek, mint a 8 cikk esetében ahol a viszonyulás egyértelműen negatív volt: gender-idiotizmusról beszél a szerző (*Magyar Nemzet*, 2010. március 28). A szövegkörnyezet viszonyulásának 5 kategóriáját összesítő táblázaton (3. Melléklet: 14. gyakoriság) a kategóriák majdnem egyenlően oszlott el, ami azt jelenti, hogy hasonló arányban voltak azok a cikkek, ahol burkoltan pozitív viszonyulást véltem felfedezni a feminizmussal kapcsolatban, mint azok a cikkek, ahol burkoltan negatív volt a viszonyulás. 45 cikkben találtam férfi által kifejezett viszonyulást a vizsgált témához, amiből 28 esetben semleges, 13 cikkben negatív, és 4 esetben pozitív volt a viszonyulása a cikk férfi szerzőjének, vagy a cikkben említett férfinak. Ha megnézzük a megszólaló férfi attitűdjét a feminizmushoz, napilaponként azt látjuk a 3. SPSS táblázat alapján, hogy a *Népszabadságban* 27, a *Magyar Nemzetben* 17 és a *Metropolban* egy esetben szólal meg férfi. A *Magyar Nemzetben* megszólaló férfiak a legnegatívabbak, ami azt jelenti, hogy a 17 esetből 7 megszólaló férfi negatív viszonyulást tanúsít, de összességében leginkább semleges volt a megszólaló férfiak viszonya a feminizmushoz és a nemekkel foglalkozó kutatásokhoz.

Összefoglalás

Kutatásom során arra kerestem a választ, hogy melyek azok az indikátorok, amelyek befolyásolják a feminizmus megítélését, milyen az a környezet, amit a feminizmus megjelenítésénél használnak a médiában, valamint egy médium politikai orientáltsága milyen módon befolyásolja mindezt.

Az első hipotézisem, miszerint a feminista kifejezést a média általában negatív jelzőként használja, csak részben igazolódott, hiszen 30 esetben volt pozitív és 24 esetben negatív a viszonyulás, ami nem számít szignifikáns különbségnek. Fontos viszont megemlíteni, hogy 72 cikk esetében semleges volt a hozzáállás, ami arra enged következtetni, hogy a téma kényessége miatt sokszor inkább pártatlanok maradnak a megszólaló személyek és az újságírók még akkor is ha használják a nőmozgalmakkal kapcsolatos híreket cikkük megírásához. Ezek alapján, az első hipotézis a következőképpen módosítanám: a feminista kifejezést általában semleges szövegkörnyezetben tüntetik fel.

A második hipotézisem: A baloldali politikai értékekben és ez által a baloldali sajtóban jobban elfogadott, bátrabban használt fogalom a feminizmus, a női mozgalmakról való tájékoztatás. Itt az a kérdés merül fel,

hogyan vajon a szerző politikai szimpátiája jelenik meg a cikkben, vagy pedig általánosan lehet mondani, hogy egy újság „politikailag elkötelezett”. Ez a hipotézis többszörösen igazolódott, hiszen míg a *Népszabadságban* 67 cikkből 21 volt pozitív, addig a *Magyar Nemzetben* 41 cikkből 5. Ezeket az adatokat még jobban erősíti az, hogy a *Népszabadság* esetében az egyértelműen pozitív kategóriából 11 cikk került be, míg a Magyar Nemzetnél egy. Továbbá több pozitívan nyilatkozó férfi szerepelt, többször jelent meg a feminizmus és a gender-kutatás fő témaként és több feminista személy jelent meg a *Népszabadságban*, mint a *Metropolban* és a *Magyar Nemzetben*. Ezek alapján elmondható egyértelműen, hogy a második hipotézisem beigazolódott, miszerint a baloldali politikai értékeket képviselő nyomtatott sajtó elfogadóbb a téma kapcsán a jobboldali politikai értékeket valló nyomtatott sajtóhoz képest.

Fontos lenne feltárni azokat a magyarországi nézetkülönbségeket, véleményeket és konfliktusokat, amelyek arra mutatnak rá, hogy mi a fő indoka a feminizmussal kapcsolatos ellenszenvek sokaságának. A nemek közötti egyenlőtlenségek problematikáját leginkább a kora szocializációs szakaszokban lehetne kiküszöbölni, hiszen akkor lenne lehetőség arra, hogy szexizmustól mentes gyereknevelésben részesítsük őket, amelynek segítségével nem a nők és férfiak szerepeit, hanem a saját lehetőségeiket és céljaikat tudnák kiaknázni a felnövő generációk. Számomra a feminizmus egyik fő célja valahol nem a nők érdekeinek és esélyeinek a képviselésében rejlik, hanem sokkal inkább a nemek közötti feladat- és szerepfelosztás modernizálásán. Giddens (2003) is foglalkozik a szexizmustól mentes gyereknevelés gondolatával. Akadályként említi meg, hogy a már létező mintákkal szemben nagyon nehéz érvényesíteni az ilyen nevelést, hiszen akár a rokonok révén, akár más szocializációs közegekben jelen lévő, mély gyökerekkel rendelkező minták folyamatosan befolyásolják a gyerekeket. Nehéz a fiúkat érzelmkifejezésre nevelni, ha az negatív férfi tulajdonságnak számít a mindennapi életben, és a tudatos tanulmányi és előrelépési lehetőségek kiaknázására nevelni a lányokat, ha az nem megszokott a „gyengébbik nem” mentalitásánál (Giddens 2003, 184.).

Magyarországon van „feminizmus”? Az ország méretéhez és lehetőségeihez képest viszonylag komoly szinten működő „feminizmus”, hiszen van *Stratégiánk*, vannak nőszervezetek, vannak rendezvények és konferenciák és van politikai felelőse is. Vajon akkor mégis miért nem kap nagyobb prioritást a téma? Véleményem szerint ennek az oka, hogy nincs meg az állampolgári akarat a változás iránt. Az első akadály, hogy a magyar emberek általában nem akarják észrevenni a nők és férfiak között felmerülő gazdasági és társadalmi különbségeket, ha pedig észre is veszik, akkor azt nem tudják kezelni a rettentő erős tradicionális gondolkodásmód miatt.

Amennyiben lenne állampolgári akart, akkor mind a felülről (államtól), mind az alulról (civil szervezetektől) jövő kezdeményezések nagyobb visszhangot kapnának. Mindaddig, amíg nem alakul ki Magyarországon egy általános pozitív kép a társadalmi nemek kutatásáról, a gender mainstreamingről, a feminizmusról, addig nagyon nehéz feladatuk lesz a téma képviselőinek.

A feminizmus gondolatvilágának fennállása óta eltelt több mint kétszáz év tanulsága arra enged következtetni, hogy a „nőügy” csak és kizárólag a férfiak bevonásával fogja elérni céljait. Azt, hogy majdnem minden eddigi korban patriarchális rendszer állt fenn, nem hiszem, hogy akárki vitatja. Azt már inkább, hogy ez helyes vagy helytelen, hogy a nőknek nincs történelmük, nincs múltjuk, hiszen „az abszolút emberinek a gyakorlatban a hímnemű a típusa”, valamint „A férfi a Szubjektum, a nő a Másik” (Beauvoir, 1969). A 21. század társadalmi és környezeti eseményei is folyamatosan szükségessé teszik a nők egyre komolyabb bevonását a nemzeti és globális történések irányításába. Az európai uniós folyamatok igazolják ezt. Ilyen például a teljesség igénye nélkül, az 1957-es Római Szerződés (egyenlő díjazás elve); a 1997-es Amszterdami Szerződés (jogszabályi alapot teremtett az esélyegyenlőség, valamint a nőkkel és férfiakkal szembeni egyenlő bánásmód területén); a 2005-ös Lisszaboni stratégia (női és férfi munkavállalók számára írja elő az egyenlő bánásmódot) (Lestál 2008, 16-17).

Irodalomjegyzék

- A Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia I. Intézkedési Tervéről 2010-2011. In.: *Magyar Közöny* 2010, 58. szám: 13203-13207
- Acsády, Judit, 2002. *Kellett nekünk feminizmus?* In: Kovács János Mátyás (szerk.): „A zárva várt Nyugat”, Budapest: 2000 és SÍK Kiadó, 167-188.
- Acsády, Judit. 1998. „A feminizmus kialakulása és mai kérdései.” In : *A kisebbségekből álló társadalom konfliktusai*. Szerk. Gombos József - Kis Mária Rita. Szeged: Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, 91-103.
- Antal, László. 1976. *A tartalomelemzés alapjai* Magvető Kiadó, Budapest
- Antoni, Rita. 2010. „A feminizmus irányzatai – vázlatos áttekintés (bővített változata)” *Nőkért.hu*. <http://goo.gl/Fld2U>
- Beauvoir, Simon. 1969. *A második nem* Budapest: Gondolat,
- Berei, Andor. – Csűrös, Zoltán. – Ernst, Jenő. – Hevesi, Gyula. – Julesz, Miklós. – Kovács, István. – Rényi, Alfréd. – Rényi, Péter. – Surányi,

- János. – Szigeti, József. – Waldapfel, József. – Zsigmond, László. 1960. *Új Magyar Lexikon* – D-F-ig, Budapest: Akadémiai Kiadó, 319.o
- Babbie, Earl. 2003. „Beavatkozás-mentes vizsgálatok.” In: Babbie, E.: *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata* Balassi Kiadó, Budapest
- Bíró, Emese. 2008. “A nők megjelenítése a Legjobb film Oscar-díját 1970-2005 között elnyert filmekben.” Ph.D. értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem; http://phd.lib.uni-corvinus.hu/373/01/hiro_emese.pdf
- Bozóki, András. – Sükösd, Miklós. 2000. A "nőiség" mint felforgatás: a feminizmus és az anarchista szellemiség. In: *Modern ideológiák, Anarchizmus, Századvég Kiadó* (Digitális könyv); <http://mek.oszk.hu/02000/02003/html/nter1881.htm>
- Molnár, Emma. 2007. *A nő ezer arca*, Akadémia Kiadó
- Castells. Manuel. 1997. *The Information Age: Economy. Society and Culture, Volume II: The Power of Identity*. Oxford: Blackwell; <http://www.artefaktum.hu/castells/jegyzet6.htm>
- Chodorow, Nancy. J. 2000. *A feminizmus és a pszichoanalitikus elmélet*. Budapest: Új Mandátum Könyvkiadó.
- Collins Dictionary of Sociology* 1991. Harper Collins Publishers
- Lassú, Zsuzsa – Szarvas, Anett: Tradicionális vagy szexi? In: F. Lassú Zsuzsa és Elekné Szarvas Anett (szerk.): *Szabadpart*, Kodolányi János Főiskola. <http://www.kodolanyi.hu/szabadpart/szam8/LZS-tradszexi.html> Letöltve: 2010. december 7.
- Giddens, Anthony. 2003. *Szociológia*, Osiris Kiadó, Budapest 177-218.o
- Hadas, Miklós. 1994. *Férfuralom?* Replika, 13-14. 45-85.
- Heller, Ágnes. 2010. „Egy hülye nő vagyok”. *Figyelő (online)*. http://www.fn.hu/kultura/20100127/heller_agnes_egy_hulye_no/ Letöltve: 2010. december 29.
- Joó, Mária. 2003. Simone de Beauvoir filozófiája és A második nem Pro Philosophia Füzetek folyóirat online változata. <http://www.c3.hu/~prophil/profi033/joo.html> Letöltés: 2010. október 7.
- Joó, Mária. 2006. „Helyes feminista” filozófia. In: Pető Andrea (szerk): *A társadalmi nemek oktatása Magyarországon*. Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium, Budapest

- Juhász, József. – Szőke, István. - O. Nagy, Gábor. – Kovalovszky, Miklós. (1999): *Magyar Értelmező Kéziszótár – A-K-ig*, Budapest: Akadémiai Kiadó. 398.
- Krizsán, A. – Paantjens, Marjolein,. – van Lamoen, Ilse. 2006. Családon belüli erőszak: kiről szól? *Replika*, 56-57. 155-180.
- Krizsán, Andrea. – Zentai, Violetta. 2006. Egyenlő bánásmód vagy gender mainstreaming?: A nemek közötti egyenlőség politikája Magyarországon. *Replika*, 56-57. 181-201.
- KSH 2010. 2.1.3. tábla, A munkavállalási korú népesség gazdasági aktivitása nemeként.
http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf003.html
- Letöltés: 2011. április 26.
- Lestál, Zsuzsanna. 2008. Nemre való tekintettel: Kézikönyv, Budapest: Smrcz Ervin
- Lévai, Katalin. 2009. A nők politikai reprezentáltsága. Európai uniós körületekintés. In: Nagy Ildikó és Pongrácz, T. (szerk.): Szerepváltozások, Jelentés a nők és férfiak helyzetéről 2009. Budapest: TÁRKI
- Lippai, Roland. 2009. Homoszexualitás és gender, avagy ki szüli majd a gyerekeket? Magyar Nemzet Online, November 18. Letöltés: 2010. április 14.
- Magyar Virtuális Enciklopédia; <http://www.enc.hu/>
- Magyari-Vincze, Enikő. 2006. Feminista antropológia elvek és gyakorlatok között. Kolozsvár: Desire Press
- Mieke, Verloo. 2006. Gender mainstreaming Európában: a koncepcionális keretek kritikai elemzése. *Replika*, 56-57. 135-154.
- Mitgutsch, Anna. 1997. Mi az, hogy „női birodalom?” In.: Lettre (Negyedéves Európai Kulturális Folyóirat), 24. szám 1997. Tavasz; <http://epa.oszk.hu/00000/00012/00008/24mitg.htm>
- Nagy, Beáta. – Primecz, Henriett. 2010. Nők és férfiak a szervezetben. Kísérlet a mítoszok elosztatására In.: Vezetéstudomány, 41. kötet, 2-17.
- Neményi, Mária. 1995. A biológia – sors? In: INFO-Társadalomtudomány, Budapest

- Palasik, Mária. 2007. "A nők a parlamentben (1920-1990)" In: Palasik Mária (szerk): *A nő és a politikum*, Budapest: Napvilág Kiadó, 227-257.
- Pető, Andrea. 2002. "Az Európai Unió és a társadalmi nemek egyenlőségének intézményesülése: A „csendes forradalom” és az Európai Unió bővítése." In: Pető Andrea (szerk): *Társadalmi nemek képe és emlékezete Magyarországon a 18-20. században*. Budapest: A Nők a Valódi Esélyegyenlőségért Alapítvány
- Pető, Andrea. 2008. *A nők és a férfiak története Magyarországon a hosszú 20. században*. Budapest: Szociális és Munkaügyi Minisztérium
- Pietilä, Veikko. 1979. *Tartalomelemzés*. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest
- Szótár plurális társadalmaknak, <http://tarstudszotar.adatbank.transindex.ro/?szo=23> (A hivatkozott szótár egy projekt keretében jött létre, melyben három kutatócsoport vett részt három szomszédos országból: Románia, Jugoszlávia és Magyarország.)
- Pongrácz, Tiborné. 2005. Nemi szerepek társadalmi megítélése. Egy nemzetközi összehasonlító vizsgálat tapasztalatai In: Nagy, I.-Pongrácz T.-Tóth I. Gy. (szerk.): *Szerepváltozások. Jelentés a nők és férfiak helyzetéről* 2005. Budapest: TÁRKI, 73-86.
- Szociális és Munkaügyi Minisztérium 2010. Nők és Férfiak Társadalmi Egyenlőségét Elősegítő Nemzeti Stratégia – Irányok és Célok 2010-2021. Szociális és Munkaügyi Minisztérium, Budapest
- Réthelyi, Miklós. 2011. Válaszlevél Dr. Oláh Lajos országgyűlési képviselő számára Dr. Réthelyi Miklós, Nemzeti Erőforrás Minisztérium Miniszterétől
- <http://www.parlament.hu/irom39/02536/02536-0001.pdf>
- Letöltés: 2011. április 26.
- Tong, Rosemarie. 1998. *Feminist Thought. A more comprehensive introduction*. Boulder: Westview Press
- Tóth, Olga. 2007. "Nőnek lenni – társadalmi nem (gender) az egyenlőtlenségek rendszerében" In: *Magyar Tudomány* 2007/12 szám online változata. Letöltés helye: <http://www.matud.iif.hu/07dec/13.html> Letöltés ideje: 2010-12-02 12:08

Világgazdasági Fórum 2009. The Global Gender Gap Index 2009 rankings: Comparisons with 2008, 2007 and 2006. <http://www.weforum.org/pdf/gendergap/rankings2009.pdf>

Letöltés: 2010. december 3.

Woolf, Virginia. 1984. *Orlando*, Bukarest: Kriterion

Wollstonecraft, Mary. 1792. *Vindication of the Rights of Woman*. Peter Edes, Boston, www.nokert.hu Letöltés: 2010. szeptember 25.

6/2010. (X. 19.) NEFMI utasítás a Nemzeti Erőforrás Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatáról. Letöltés: 2011. április 26. http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A10U0006.NEM

Stop-Férfierőszak Projekt <http://www.stop-ferfieroszak.hu/>